

Recuperar els valors urbans (1)

Plans i estudis urbans

Josep Oliva i Casas, arquitecte i urbanista

En urbanisme hi ha dues maneres de poder incidir sobre la qualitat urbana les quals són complementàries atès que pertanyen a escales diferents. Per una part, parlo dels Plans urbanístics i, per altra part, del que s'anomenen estudis i projectes urbans que s'implementen a *posteriori* i em refereixo especialment a certes accions a fer sobre la ciutat construïda per tal de millorar-la. Sovint, es tracta de refer la ciutat en el sentit d'introduir-hi retocs que vagin recuperant qualitats urbanes que s'han perdut per circumstàncies diverses. I és que cap ciutat gaudeix d'un urbanisme ideal i sempre admet millores pel que fa a l'eficàcia urbana del teixit, dels usos, de la urbanització, etc. Recuperar valors urbans requereix analitzar la situació actual i, a continuació, proposar accions concretes que, en alguns casos, només afectaran a la urbanització i, en altres, suposaran una modificació del Pla General en un sector determinat. L'aplicació d'un bon Pla sempre deixa marge de maniobra que pot donar peu a desvirtuar les seves bondats.

Els Plans Generals assenyalen pautes generals que estructurin la ciutat en definir les xarxes viària i de serveis, els usos i les densitats, de manera que marquen línies i

adjudiquen paràmetres. Per correcte que sigui un Pla, es pot considerar que és la ciutat dels plànols i no pas ben bé la ciutat real que viuen els ciutadans. En el cas dels Plans parcials, desenvolupen sectors acotats de la ciutat i entren en més concrecions teòricament sense contradir el pla global. Uns i altres, no solen arribar a la fase final que és la que acaba de definir la construcció de la urbs.

"Posar al dia la ciutat clàssica inclou, entre altres coses, enfocar d'una manera diferent el paper que ha de jugar el cotxe en el context urbà"

És a dir, la ciutat que es materialitza sobre el terreny i que perceben els ciutadans es concreta en tres punts crucials: 1) situació dels volums construïts (amb continuïtat o dispersos), 2) assignació d'usos en cada edifici i 3) urbanització de l'espai públic o secció dels carrers que vol dir amplada de calçada i de voreres, arbres, tipus d'enllumenat, mobiliari urbà, etc. Caldria afegir-hi l'estat dels edificis (arquitectura, construcció i acabats de façana). La manera com queden resoltes les tres qüestions fa que la ciutat s'encamini cap a un o altre model dels dos que conviuen últimament a casa nostra. Penso en

la ciutat pública que és l'actualització de la tradicional d'arrel mediterrània i de la domèstica que equival a la que podríem anomenar "moderna" i que s'emmiralla en trets de la que és típica als Estats Units (amb honorables excepcions). Avanço que posar al dia la ciutat clàssica inclou, entre altres coses, enfocar d'una manera diferent el paper que ha de jugar el cotxe en el context urbà.

Per tant, és en aquests tres punts on ens hi juguem bona part de la qualitat urbana. I això és especialment cert a) si els projectistes dels edificis no tenen prou clara la idea dels dos models de ciutat i b) si els Plans són suficientment ambigus i donen massa llibertat a l'hora de construir ciutat. En aquests casos, l'arquitecte pot prioritzar la visió de la "seva" arquitectura en detriment de l'urbanisme el qual exigeix adoptar una perspectiva global de la ciutat. Ara m'estic referint, doncs, a una política urbanística de caire preventiu. En aquesta línia, recentment, i en el procés d'un estudi que he realitzat sobre set ciutats de l'Àrea Metropolitana, he comprovat un cas de mal urbanisme (no és l'únic) en el sector nou d'una població del Baix Llobregat. Es tracta de diversos edificis veïns que tenen una

actitud negativa en relació amb el carrer. El resultat és un garbuix volumètric i, sobretot, la majoria donen l'esquena a l'espai públic pel seu caràcter residencial de tipus autista.

Així doncs, la tasca de l'urbanisme no s'esgota, ni de bon tros, amb l'adequació al marc que estableix el Pla General ni amb l'aplicació dels Plans parcials. Tampoc la ciutat construïda és una foto fixa que no admeti retocs sinó que són els estudis amb visió urbana els que poden assenyalar modificacions puntuals que contribueixin a recuperar valors urbans.